

Kriskommunikation i samhällets tjänst.

Bakgrund

Detta PM har tillkommit för att tjäna som underlag för diskussioner mellan företrädare för amatörradiosamhället [1] och SUNET [2] å ena sidan och företrädare för samhället i övrigt å andra sidan - angående samhällsnyttig samverkan, speciellt i skenet av det framväxande radioamatörnätet AMPRnet, ett särskilt globalt datanät för radioamatörverksamhet [3] med mera.

Amatörradiosamhället representeras av tre riksorganisationer, ESR [4], FRO [5] och SSA [6], med tillsammans cirka 600 amatörradioföreningar och cirka 16.000 licensierade sändaramatörer - spridda över hela landet.

SUNETs primära uppgift är att tillhandahålla datakommunikation och infrastruktur för forskning och högre utbildning. Samtliga landets universitet, högskolor och forskningsinstitut, samt en del andra organisationer är anslutna till SUNET. SUNET har nyligen beslutat att göra det möjligt för amatörradioföreningar att, via SUNET, få Internettransit för den svenska delen av AMPRnet och samverka om spridningen av detta nät inom Sverige.

Detta beslut har inspirerat till diskussioner om att i Sverige bygga upp verksamheter liknande de frivilligorganisationer inom området nödkommunikation som funnits sedan andra världskriget i Australien [7], Canada [8] och USA [9].

Samhällsskydd och beredskap

Det övergripande ansvaret för det svenska samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor och kriser har regeringen uppdragit åt Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap [10].

MSB, har tillsammans med nyckelorganisationer inom både privat och offentlig sektor, tagit fram en handlingsplan för skydd av samhällsviktig verksamhet [11]. MSB organiserar också workshops och utbildning för att stärka organisationernas förmåga för krishantering.

En grundprincip är att samma organisation som hanterar en verksamhet under normala omständigheter också ansvarar för sin verksamhet under krisförhållanden. Inom den offentliga sektorn har kommuner och landsting, länsstyrelser och centrala myndigheter skyldighet att göra en förmågebedömning, kartlägga kritiska beroenden och identifiera samhällsviktiga verksamheter inom ramen för sina risk- och sårbarhetsanalyser.

Frivilligorganisationer av olika slag spelar, tillsammans med försvaret, en viktig roll i beredskapsorganisationen som extraresurser, tillgängliga när så krävs. Det finns dels frivilligorganisationer med specialkompetens, dels organisationer med tvärkompetens, såsom de Frivilliga Resursgrupperna (FRG) [12] knutna till kommunerna. Dessa grupper kan ha medlemmar från alla frivilligorganisationer rekryterade för att de har erfarenhet, utbildning och personliga förutsättningar för att klara de arbetsuppgifter som gruppen kan ställas inför. Många sändaramatörer är engagerade i FRG i olika kommuner. I flera fall bemannar de kommunens sambandscentraler för nödkommunikation och använder dem ibland som klubblokal.

Frivilliga Resursgruppen kallas in av kommunledningen när något extraordinärt hänt, för att till exempel hjälpa till med evakueringar, information, administration och andra praktiska uppgifter. Även medmänskligt stöd till drabbade är en viktig arbetsuppgift för en FRG-medlem. Genom kommunen kan FRG vid behov också användas som en förstärkningsresurs för landsting och centrala myndigheter.

På MSBs uppdrag samordnar Civilförsvarsförbundet [13] rekrytering och utbildning av medlemmar till frivilliga resursgrupper och deras ledare.

Vad kan AMPRnet erbjuda?

Förutom kompetenta kommunikationstekniker kan radioamatörerna och deras organisationer erbjuda en hel del tekniska resurser som snabbt kan göra nytta i krissituationer - som alternativ till de kommersiella operatörernas, om dessa faller ifrån.

På infrastruktursidan kan det handla om access till radiomaster, redundanta kommunikationslänkar, kommunikationsutrustning och innovativa kraftförsörjningslösningar. Försök med bredbandig datakommunikation, som inte nödvändigtvis kräver en fri siktlinje, pågår för närvarande på UHF-området i oanvända delar av TV-frekvensspektrat.

Tjänster som står redo att användas omedelbart, och redan används inom ramen för frivilliga resursgrupper, omfattar både tal-, video- och dataförbindelser. Ett exempel på taltjänst är de repeaters för 2m- och 70cm-banden med stor geografisk spridning, många av dem dessutom ihopkopplade med fasta länkar för att öka täckningsområdet, till exempel via Echolink (14). Dessa möjliggör kommunikation mellan små handhållna radioapparater över stora områden/långa avstånd. På kortvåg, 3.5 till 50 MHz, kan man kommunicera över hela världen i ett hopp.

Ett exempel på annan verksamhet som AMPRnet erbjuder är en datatjänst för insamling av miljödata av olika slag från sensornätverk, ofta i otillgängliga områden. Det kan röra sig om väderparametrar, jord- och vattenparametrar, radioaktiv strålning, etc.

Slutsatser och fortsatt arbete

Samarbetet mellan radioamatörerna och SUNET har öppnat nya möjligheter för utveckling av samhällsnyttig reservinfrastruktur med hjälp av frivilliga krafter. Arbetet är fortfarande i ett tidigt skede och intresset är stort för att diskutera nya typer av nät och tjänster som både utmanar amatörernas teknikintresse och bidrar till en robust och säker kommunikationsinfrastruktur. Här är det också viktigt att etablera ett samarbete med övriga aktörer, t.ex. kommuner, regionnät etc. för att med dessas hjälp kunna få till stånd lokala förbindelser mellan SUNETs avlämningspunkter och de punkter där amatörradioverksamheten på orten redan finns – samt i vissa fall även vidare inom regionen till andra orter eller punkter som bedöms viktiga för denna verksamhet.

Referenser

- [1] Amatörradio i Sverige <http://sv.wikipedia.org/wiki/Amat%C3%B6rradio>
- [2] SUNET <http://www.sunet.se>
- [3] Amateur Packet Radio Network <http://www.ampr.org>, <http://portal.ampr.org>, <http://se.ampr.org>
- [4] Experimenterande Sändaramatörers Riksförbund (ESR) <http://esr.se>
- [5] Frivilliga Radioorganisationen (FRO) <http://fro.se>
- [6] Svenska Sändaramatörer (SSA) <http://ssa.se>
- [7] WICEN <http://www.wicen.org.au/>
- [8] ARES Canada <https://www.rac.ca/en/rac/public-service/ares/>
- [9] ARES USA <http://www.arrl.org/ares>
- [10] Myndigheten för Samhällssäkerhet och Beredskap <http://www.msb.se>
- [11] Krafttag för skydd av samhällsviktig verksamhet <https://msb.se/RibData/Filer/pdf/27271.pdf>
- [12] Frivilliga Resursgruppen (FRG) <http://www.civil.se/frg/>
- [13] Civilförsvarsförbundet <http://www.civil.se>
- [14] Echolink, ett globalt nät av talrepeaters på 2m/70cm-banden <http://echolink.org>